

Martxoak 8

Faxismoa borrokatzeko feminismitik indarrak batzeko deia

Martxoak 8a heltzear da beste urtebetez, eta nahiz eta zenbaitek erabiltzen duten urtean behin beren irudia morez margotzeko soilik, feministek kaleak aldarriz betetzeko baliatzen dute egun seinatu hau. 2020an, duela bost urte, milaka emakume elkarrekin oihukatu zuten euren eskubideen alde; egun gutxiren buruan, COVID-19aren pandemia hedatzea leporatu zieten jada su-txikian bero-bero zeuden diskurtso misogino eta erreakzionarioek. Feministak, gaitz guztien errudun.

 LEIRE ARTOLA ARIN DANI BLANCO / ARGIA CC BY-SA

Paradoxikoki, pandemiak begi bistan utzi zuen feministen eskakizunetako baten urgentzia: zaintza sistema iraultzearena. Hortik abiatuta, 2023ko greba feminista orokorrak balio izan zuen, besteak beste, mahai gainean jartzeko zaintza publiko eta komunitariorantzko bidea egin beharra: “Bizitza duinen aldeko borroka da hau, bizitza osoan zehar zainduak izateko eta konpromiso berdinez zaintzeko eskubidea lortzeko”, ohartarazi zuen Euskal Herriko Mugimendu Feministak. Interpelazio zuzenak egin zizkien bai instituzioei bai gizonei, eta gogorarazi zuen zaintzaren pisu handiena emakume arrazializatuen eta migratuen bizkar gainean uzten dela.

Feministen urteetako interpelazioek, lorpenez gain, erreakzioak eragin dituzte. Azken bost urte hauetan pande-

mia bezala barreiatu dira feministen aurkako irain eta eraso matxistak, eta faxismoaren ke usaina nabaritzetik garrak gertutik sentitzera pasatu gara. Mugimendu feminista suebaki izateko prest dago, “proposamen integrala” eskainita. Elene Lopetegi Bilgune Feministako eta Donostiako Asanblada Feministako kideak ohartarazi digunez, faxismoak eragin ditu indarkeria matxistaren gorakada eta normalizazioa: “Gizon askok pribilegioak kolokan ikusi dituztenean, jarrera erreakzionarioa egon da”. Gazteen artean feminismoaren aurkako jarrera areagotzeak ere kezka piztu du, eta Lopetegiren esanetan arrazoi bat izan daiteke nesken ahalduz: “Marra gorriak markatua go daukate, eta beraz, mutilen azkarrago ikusten dute pribilegioak galtzen ari direla; lehen agian ez zen horrela.

Izan liteke horregatik datorrela mutilen erreakzio handiagoa”.

Indarkeria matxista presente dago forma askotan, eta emakumeak hiltzen jarraitzen du: 2025ak dituen bi hilabete eskas hauetan bi gizon atxilotu dituzte Euskal Herrian, haien amak hil dituztelakoan, 84 urteko emakume bat Bilbon eta Mirentxu Arregi Irunen. 2003an erregistratzen hasi zirenetik, gutxienez 127 emakume eta hamabi haur hil dituzte Euskal Herrian, indarkeria matxistari lotuta.

M8ak balio du hori aldatzeko? “Egia da azken urteetan martxoaren 8ak badiela arriskua feminismoaren izenean aldarri oso orokorretan geratzekoa, eta batzuetan zenbat eta zabalagoa izan mobilizazioa, erradikaltasun edo politizazio maila diluitu daiteke. Baina, aldi berean, lortu dugu jende pila bat

**Biolentzia
sexistari
Stop!**
HAURRALDE
FUNDAZIOA

**Nire Gorputza,
Nire
Eskubidea!**
Haumalde Fundazioa

mugitzea; indarguneak eta arriskuak ditu M8ak”, aitortu digu Lopetegik. Mundu mailako faxismoaren gorakadaren testuinguru honetan, ordea, aurtengo mezua argi dute: “Berresten dugu mugimendu feministaren eta feminismoaren beharra horri guztiari aurre egiteko sektore desberdinetatik”. Leloa ere zentzu horretan hautatu du Mugimendu Feministak: *Faxismoaren kontra ausardia eta aliantza feministak*.

Bilgune Feministaren irakurketak ere bat egin du ideia horrekin, eta Lopetegi Bilguneko kideak azaldu digunez, *Heldulekuak argi, Euskal Herria feminista* leloaren bidez azpimarratuko dute desiratzen duten “herri independente eta feminista” eraikitzeke heldulekuak direla feminismoak, baita desberdinkeriak eta indarkeria matxista baztertzeko tresna ere. “Ez soilik teorikoki, baizik eta militantzian eta gure artean ditugun harreman, sare eta aliantzetan ere, horiek ere badirelako gure helduleku aurrera egiteko”.

FAXISMOAREN ESPRESIO GUZTIEN KONTRA

Faxismoa “zentzu zabalean” ulertu behar dela gogorarazi digu Lopetegik, forma asko hartzen dituelako, batzuk argiak, Vox bezalako alderdien diskurtsoa, adibidez, eta besteak oharkabeagoak, jarrerara arrazistak, kasu. Hain zuzen, M8a prestatzeko asanbladetan eztabaidatu dute faxismo hitzaren esanahiaren inguruan, historikoki iruditegi zehatz bati lotu izan zaiolako: “Agian kosta egiten da belaunaldi jakin bateko jendeari azaltzea faxismoa badela diskurtso arrazista eta transfoboak zabaltzea ere; ulerkera desberdinak izan ditugu. Baina uste dut oro har ulertu dela marko zabal hori jartzea”. Ez hori bakarrik, markoaren barruan kokatu dute barne begirada ere bai, autokritikarena. “Mugimendu feministan zein ezkerreko mugimenduan ere, normalizatzen ari dira jarrera eta diskurtso batzuk arrazistak direnak, eta ez genituzkeenak onartu behar. Faxismoarena ez da soilik kanpoan gertatzen den gauza bat”.

“Bilgunetik askotan esaten dugu abiapuntu ona dela zapaldu bezain zapaltzaille garelako onartzea”. Lopetegik oroitarazi du Euskal Herriko Mugimendu Feminista “oraindik zuria” dela, baina ikuspegi interseksionalean sakontzen jarraitzen duela; izan ere, jakina da subjektu eta gorputz konkretu batzuk faxisten erasoaren jopuntuan daudela, eta mugimendu

Elene Lopetegi Bilgune Feministako eta Donostiako Asanblada Feministako kidea.

“Inportantea da feminismo ezberdinen artean aliantzak egitea, aldarri komunak bilatzea eta elkarrekin irakurketa bateratua adostea”

Elene Lopetegi

feministak ere kolektibo horien guztien eskubideak defendatzeko borrokan jarraitzen du. “Ari gara lantzen emakume migratu eta arrazializatuek mugimendu feministan duten tokia, eta aliantzak sendotzen”. Halaber, azken urteetan ari dira hausnartzen feminismoen subjektuaren ganean: “Kolektibo transmaribibolloko kideok ere bagara mugimendu transfeministaren parte, eta hor baditugu subjektuarekiko gatazka historikoak; gaur

egun TERFen gaia hor dago...”. Borroka interseksionala izango da M8koa ere, eta kontuan izango dute “gorputz eta subjektibitate asko” direla eta guztien artean artikulatu behar direla.

NOLA EGIN AURRE ERASOEI?

Lopetegik dio autodefentsa feministaren bidea segitzen dutela. “Indarkeria matxistaren baitan salatzen ditugun eraso guztiei aurre egiten ari gara, izan eraso transfoboak, lesbofoboak, eta abar”. Eraso faxistei bere horretan ez dira ari aurre egiten, “beste marko batzuetatik” egiten delako, koordinadora antifaxistetatik, esaterako. Eragile horiekin batera faxismoari aurre egitean sinesten dute mugimendu feministatik, eta Lopetegik Donostiako kasua azpimarratu du. “Kaleko Afari Solidarioen aurkako erasoei marko zabalago batzuetatik erantzun zaie, eta mugimendu feminista barruan egon da”. Horregatik, Lopetegiren esanetan, erronka da eraso faxista horiei erantzuna emateko sortzen diren espazioak feministak izatea: “Orain arte es-

pazio antifaxistak ez dira izan feministak berez, eta ez dira kontuan hartu beste eraso batzuk". Berrito ere faxismoaren terminologiaren ulerkeran jarri du fokua: "Arriskua dago dena eraso faxista gisa hartzeko, kontuan izan gabe eraso batzuek jomugan dituztela subjektibitate jakin batzuk. Batzuentzat oso eroso izan daiteke esatea denak direla eraso faxistak; baina zuk ere egiten dituzu erasoak". Erantzun feminista eta antifaxista ondo integratzearen alde egin du, eta horretarako aliantzak jostera dei egin dute.

M8ko leloarekin hori adierazi nahi izan dute: "Azpimarratu nahi dugu ze inportantea den feminismo ezberdinen artean aliantzak egitea, eta mugimendu feminista osatzen dugun talde eragile eta norbanako ezberdinen artean aliantzak egitea". Martxoak 8a bezalako egun puntualetan "aldarri komunak bilatzea eta elkarrekin irakurketa bateratua adostea" ezinbestekotzat jo du, ez soilik mugimendu feminista barruan, bestelako eragileekin ere.

Aliantza horiek egiteko Martxoak 8a eta Azaroak 25a bezalako egunak aproposak direla dio Lopetegik. Asanblada irekien bidez antolatzen dira egun horiek, herriz herri: "Beti da zaila. Halako egunek jartzen gaituzte gure burua berrikusten, zeren beti da hausnartzeko gaia asanbladetan zeintzuk gauden eta zeintzuk ez. Gure biltzeko moduak aldatu, eragile ezberdinei atek jotzeko momentuak bilatu... mugimendu feminista bera ere berrikusteko aukera ematen du M8ak". Aitortu du beti ez dela erraza aliantzak egitea, baina berrikusi behar dela norberak zein ardura duen aliantzak egiterako orduan. Lopetegik jakinarazi duenez,

adibidez, Donostiako asanbladan ardura hori hartu eta etxeko langileekin ekimen bat prestatzen ari dira M8rako. "Etxeko langile batzuk gerturatu dira asanbladetara, eta ez da beti hala izaten, zaila dutelako ordutegiengatik, lan baldintzengatik eta mugimenduaren nolakotasunagatik". Aliantza hori "zaintzen" saiatzen ari direla dio, eta orain arte parte hartu ez duten talde edo norbanakoek M8tik harago iraunkorki jarrai dezaten moduak bilatu nahi dituzte.

Zaintza eskubidea, sindikatuen aldarri

Martxoaren 6an 11:00etan Bilbon eta Iruñean mobilizazioak egingo dituzte sindikatuek, patronalak eta Eusko Jaurlaritza zein Nafarroako Gobernuarekin batera. Zaintza eskubide kolektiboari dagokionez, LAB, Steilas, ESK, EHNE, Etxalde eta Hiru sindikatuek egin dute deialdia, zaintzari lotutako hiru eskaera nagusirekin: baldintzak duindu, negozioa amaitu eta sistema publiko-komunitarioa garatu. Maddi Isasi LABeko ordezkariak zehaztu digunez, A30eko greba feminista orokorraren ostean instersindikalak erabaki du -mugimendu feministak parte hartzen du- berrito ere zaintzaren gaia kalera eramatea, "Denon bizitzak erdigunera" dinamikaren baitan. Bi arrazoi nagusi izan dituzte: "Batetik, berretsi nahi dugu zaintza eskubide kolektiboaren aldeko borrokan ekarpen sindikala egiten jarraitu behar dugula eta gaia lehentasunetara ekartzeko konpromisoa dugula. Bestetik, beharra ikusten dugu gaia agendan mantentzeko, eta M8aren testuinguruan mobilizazio indarra aktibatu nahi genuen", argitu du Isasik.

Greba ostean sindikatuek jarraitu dute lanean herri akordioan adostutako puntu nagusiak negoziatio kolektiboetan txertatzeko, Isasik baieztatu digunez: "Sindikatu bakoitza bere eremuan eta norbere gaitasunarekin ari da lanean, enpresaz enpresa aldarrikapen horiek sartzeko saiatzen. Baina esango nuke nahiko jarrera itxia topatu dugula patronalaren eta instituzioen partetik oro har". Ziurtatu du toki batzuetan lortu dutela aldarrikapen batzuk sartzeko, baina zenbaitetan patronalak euren eskaerak gutxietsi egin dituela salatu du. Aldarri horiek patronalek onartzeko, lehenik langileen artean ere pedagogia egin behar dela gogorazi du, eta bide horretatik antolatu dituzte M6ko mobilizazioak.

M8TIK HARAGOKO ALIANTZAK

Martxoak 8ko aldarririk egun bakarrean ikusarazten dira, baina mugimendu feminista jakitun da egun horrek balio duela herrietako jendea aktibatzeke eta borroka feministara gero eta jende gehiago erakartzeko. Horren erakusle da herrietan egiten dituzten egitarau oparoak, tokian tokiko problematikerei erantzuten dietenak, Euskal Herriko Mugimendu Feministaren aterki orokorretik xehetasunak jorratuta.

Baionako Sutan kolektibo transfeministak ezaugarri horiek biltzen ditu: aktibazioa eta aliantzen indarra. Hainbat talde feministak osatu dute kolektiboa berriki, baita taldean militatzen ez duten baina M8 eta A25 egunen antolaketan lagundu nahi duten norbanakoek ere. “Bilkurak joan arau, gero eta jende gehiago hurbildu da”, ziurtatu digu Aña Iriart Sutaneko kideak. Azken urteetan aldarri feministek kaleak gero eta indar handiagoa dutela dio Iriartek, eta baieztatzen du beren kabuz jarduten zuten taldeak Sutan kolektiboan batzeko lagundu duela indar hori handitzen. “Elkarlan gehiago ditugu. Eta ohartzen gara manifa egunetan ere gero eta jende gehiago hurbiltzen dela. Duela bizpahiru urte zinez ez zen jende ainitz, eta orain gero eta gehiago gara”. Azken urteetako bultzada aprobetxatuta, M8 ostean Ipar Euskal Herriko beste eragile feministekin ere aliantzak egiten jarraitzeko asmoa agertu du Baionako Sutan kolektibo transfeministak, hutsune hori landu nahi baitute, Iriarten esanetan.

HERRIETAKO ALIANTZETATIK, NAZIOARTEKOETARA

Martxoak 8an mugimendu feministak hainbat aldarri eramango ditu kalera, eta horien artean izango dira Emakumeen Mundu Martxari dagozkienak ere. Ikuspegi internazionala du, eta munduko txoko ugari mugimenduak elkartu eta marko bat eskaintzea du helburuetako bat, Elene Lopetegui Bilguneko kideak gogorarazi digunez: “Euskal Herriko mundu martxan parte hartzea historikoki oso inportantea izan da. Mundu martxaren parte garen herrialde guztiok ez dugu inondik ere berdintasun, baina balio digu nazioarteko aliantzak egiteko eta hemen gertatzen direnari marko orokor bat jartzeko. Gogorarazten digu zergatik uztartu behar ditugun borroka batzuk”.

Aurten ospatuko du 25. urteurrena Emakumeen Mundu Martxak, eta M8tik hasita antolatuko dituzten nazioarteko

zein tokian tokiko ekintzekin bat egingo du Euskal Herriko mundu martxak ere. Hiru ardatz komun dituzte lantzeko: migrazio politikak, krisi ekosoziala eta indarkeria matxista.

AUSARDIA ETA BORONDATE POLITIKOA

Martxoak 8ko leloak “ausardia” aipatzea arraro egingo zaie zenbaitzuei, agian, baina Lopetegui argitu du zergatia: “Beti esaten dugu ez dugula ausartak izan nahi, baizik eta askeak. Baina ez doa hortik. Gaur egungo testuinguruan oso erraza da jarrera erreazionarioak edukitzea, eroso da. Baina ausardia erakusten du bere burua feminista gisa aldarrikatzen duenak eta mugimendu feministarekin posizionatzen denak; hori berretsi nahi dugu”.

Eta ausartak dira M8an feminismoa goraipatzen duten instituzioak? Lo-

petegiren hitzetan, instituzioek terminologia eta diskurtso feministak “jabetzen” dituzte, “baina aldarriak hutsalak dira gero”. Irakurketa eta “panfleto hutsaletan” ez geratzeko, mugimendu feministak instituzioei “borondate politikoa” eskatzen die, benetako aldaketak egon daitezten: “Indarkeriaren kasuan, udal batek ez tresna dauzka herrian gertatzen diren erasoei aurre egiteko, babesa emateko? Baliabideak behar dira, eta horretarako behar dira borondate politikoa eta erabakiak hartzeko gogoia”. Soldata arrakala konpontzeko, bestalde, patronalak eta enpresak erabakiak hartu behar dituztela dio. “Benetako politika feministak” egiteko eskatzen dute mugimendu feministatik, eta neurri eraginkorrak hartzeko, more koloreko mezuetan geratu gabe. ●